
SPAȚIUL MIORITIC ȘI SPAȚIUL VIRTUAL

-istorie, cultură și civilizație informațională în lumina filosofiei blagiene-

Ionuț ISAC

Institutul de Istorie „G. Bariț” din Cluj-Napoca

e-mail: isac.ionut@cluj.astral.ro

Abstract. The following article intends to draw an interpretation of Lucian Blaga's *Historical Being*, from an epistemological and cultural point of view. In his philosophical system, epistemology and philosophy of science play an essential part. Having in mind the brilliant lines wrote by Blaga about the nature, methods as well as values of modern science, the author intends to bring arguments for some priorities in the process of implementation of society based upon knowledge in Romania. Because since 1989 the Romanian people ceased its “metaphysical sleep” over the history, these priorities would be the translation in foreign languages of the national most valuable cultural, scientific and philosophical works. Our national spiritual treasures also have to be inserted on lasting electronic supports, in order to be better known abroad and by future generations. Thus, Blaga's skepticism concerning our national destiny could eventually be denied, for the benefit of contemporary Romanian culture and civilization.

Destinul operei filosofice blagiene pare a fi unul emblematic pentru soarta culturii noastre. S-ar putea spune că două tendințe au predominat, cel puțin într-o anumită perioadă de timp, vis-à-vis de persoana și lucrările lui Blaga: una – de exaltare nemăsurată, cu iz etnicist și tradiționalist; alta – de ignorare condescendentă, mergând uneori la negare fățișă. „Calea de mijloc”, a *cercetării obiective, analitic-critice*, s-a manifestat cu prudență, grevată fiind, probabil, de balastul unor clișee aflate în circulație numeroși ani. Cu îndreptățire s-a afirmat că „Din nefericire, însă, adevărații blagologi, care să descopere și să aducă la suprafață aurul filoanelor caracteristice filosofiei lui Blaga, se mai lasă așteptați, căci cele câteva cărți scoase de unii autori, onorabili de altfel..., mai degrabă îi expun destul de plat și uneori deformat «sistemul», lăsându-se orbiți de feeria marelui bal mascat al misterelor, la care asistă”¹. S-ar putea spune și altfel, anume că nu neapărat „adevărații” blagologi lipsesc, ci aceia care să înțeleagă *din interior* sistemul blagian și totodată să meargă în profunzime pe linia *spiritului* său.

---

¹. Vezi L. Gavrilu, *Inconștientul în viziunea lui Lucian Blaga*, Editura IRI, București, 1997, p. 9

Ființa istorică reprezintă, indiscutabil, lucrarea care încorporează sistemul filosofic blagian, atât cât a putut fi el elaborat în timpul vieții autorului (mai puțin proiectata *Trilogie pragmatică*). Abordând fenomenul istoric din perspectiva unor întrebări de genul: în ce măsură este posibilă cunoașterea realității istorice și cum se realizează ea?; care este specificul faptului istoric?, Blaga va relua țesătura complexă a metafizicii sale, așa cum a fost ea desfășurată pornind încă de la *Eonul dogmatic*, *Cunoașterea luciferică* și *Cenzura transcendentă*. Ontologic, punctul nodal al argumentării sale rezidă în binecunoscuta distincție dintre cele două moduri de „a exista” ale omului: *I. Existența în orizontul lumii date și în vederea conservării*; *II. Existența în orizontul misterului, în vederea revelării acestuia*. Astfel, „omul deplin” (modul I + II) este *ființa istorică*, iar *nucleul* conceptului de „istoricitate” se găsește în modul II, întrucât fenomenele de tipul respectiv poartă pecete stilistică.

Această înțelegere a fenomenului istoric (fenomen concret, cronospațial, numeric singular, care poate avea uneori aspecte ireversibile, altele repetitive) îi permite filosofului român să evidențieze complexele legături ale acestuia cu „matricea” sau „câmpul” stilistic, respectiv categoriile inconștientului:

Ca ființă careia în chip existențial i se deschide un orizont al misterului, omul va încerca să-și reveleze sieși, prin creații spirituale, prin plâsmuiri de cultură (mituri, viziuni metafizice, viziuni religioase, teorii științifice, întrupări de artă) misterul ce i se deschide în față... matricea stilistică, cu categoriile ei inconștiente, trebuie privită ca un fel de *a priori* al tuturor plâsmuirilor, nu numai de cunoaștere, ci de cultură și de civilizație, în general, ale omului².

Interpreții sistemului filosofic blagian au remarcat și subliniat, la rândul lor, conexiunile respective:

Lucian Blaga afirmă răspicat că viața spirituală a omului este marcată (chiar dacă nu absolut!) de factori stilistici, care îi sunt specifici doar lui, ca „ființă istorică”, situată permanent într-un câmp al manifestărilor stilistice... Filosoful relevă strânsa corelație existentă între individ și istorie, căci istoria poate influența orientările sale stilistice, în timp ce el poate interveni și modifica, neîngrădit, prin creațiile sale culturale, câmpul stilistic dat³.

Corespunzător, *istoricitatea* reprezintă dimensiunea *omului luciferic* (deplin), impusă prin „cenzura transcendentă” de către Marele Anonim, cu specificarea că, în cazul fenomenelor istorice intervine un singur „cordon cenzorial”, anume acela al organizării materialului istoric prin „categorii *intelectuale*”. Aici, categoriile stilistice – pe de o parte *stimulative* -, devin *limitative* și *frânante* (*frenatorii*) pentru ființa umană. „Istoria umană ne apare deci ca o rezultantă

² Vezi L. Blaga, *Trilogia cosmologică: Diferențialele divine. Aspecte antropologice. Ființa istorică*, Editura Humanitas, București, 1997, p. 396

³ Vezi E. Nistor, *Teoria blagiană despre matricea stilistică*, Editura „Ardealul”, Târgu-Mureș, 1999, p. 65

a două componente care în existența universală acționează oarecum în sens opus... istoria umană apare ca un „compromis”... între aspirația secretă a omului de a se substitui Marelui Anonim și între măsurile de apărare luate de Marele Anonim în vederea salvării centralismului existențial”⁴.

Dincolo de planurile mari ale construcției metafizicii istoriei, analizele concrete ale faptului istoric întreprinse de Blaga sunt, uneori, surprinzătoare. În *Notele* sale la lucrarea *Ființa istorică*, filosoful din Lancrăm are, printre altele, următoarele observații-aforisme, cu vădite nuanțe sceptice: „Poporul românesc: o monadă în somn”; „Poporul românesc își doarme încă somnul metafizic. E încă o întrebare dacă trebuie trezit sau nu”⁵. Și alte câteva afirmații cum că „noi n-am avut istorie” ș.a.m.d., care completează cunoscuta sa teorie a „boicotului istoriei”; aserțiuni incomode, deloc confortabile pentru cei obișnuiți cu tonul laudativ când este vorba de opera filosofului din Lancrăm (de altfel, ele au fost omise în edițiile din 1977 și 1988, întrucât nu conveneau optimismului naiv și dogmatic al autorităților politice de atunci). O întrebare se ridică, însă, acum: nu aruncă aceste gânduri ale lui Blaga, astăzi, fie și indirect, o lumină nouă asupra rosturilor culturii și civilizației românești în mileniul III?

Dacă este să formulăm o judecată de valoare în ton aforistic asupra istoriei poporului român – asumându-ne riscurile de rigoare –, vom spune că acesta nu a “dormit” pur și simplu, rămânând în afara istoriei. Poporul român, datorită vicisitudinilor cunoscute ale vremurilor, a avut perioade în care, deși și-a câștigat un loc meritat în istorie, nu l-a putut păstra întotdeauna. Istoriografia națională citează nenumărate exemple de victorii pe câmpul de luptă, realizări politico-diplomatice (tratate de pace, alianțe politice) excepționale ale Principatelor Române în timpul lui Mircea cel Bătrân, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul ș.a., care nu au putut fi valorificate ulterior din cauza conjuncturii politice internaționale, a forței economice și militare uriașe a imperiilor din jur și, în anumite cazuri – de ce să nu o recunoaștem? – a dezbinării și nepriceperii proprii.

Desigur, istoria contemporană ne-a oferit o și mai tristă realitate, a „somnului dogmatic” în care pot să cadă popoare guvernate de regimuri totalitare (cu deosebire în a doua jumătate a secolului XX). După aproape cinci decenii, la finele lui 1989, poporul român s-a trezit din nou și a „reintrat” în istorie. Efectele somnului narcotic al ideologiilor otrăvite se resimt, inevitabil și acum; este probabil că vor mai fi resimțite încă o perioadă de timp în viitor. Complexitatea societății post-moderne axată pe economia serviciilor și globalizare, a comunicațiilor electronice digitale, într-un cuvânt a *societății postindustriale deschise* spre democrație, eficiență și inovație, are încă un efect năucitor pentru societatea românească, rămasă descoperită după ultimul „îngheț total” din anii ’75 – ’89, cu o economie de subzistență având sectoare aflate în bună măsură într-un stadiu pre-modern (agricultura) sau clasic modern mediu dezvoltat (industria).

Situația actuală a României este îngreunată și de faptul că țările civilizate se află, la rândul lor, în plin proces de tranziție la economia serviciilor pe bază digitală, informatizarea și globalizarea ridicând încă numeroase probleme delicate cu scadență de soluționare apropiată (democratizarea accesului tuturor la aparatura informatică, statuarea drepturilor și obligațiilor membrilor „societății informaționale” în utilizarea suporturilor și interfețelor electronice, structurarea

⁴ L. Blaga, *op.cit.*, p. 508

⁵ *Ibidem*, p. 511

politicilor statale de promovare a limbilor materne, majoritare și minoritare în cyberspațiu ș.a.m.d.). Corespunzător, se poate vorbi de un „somm”, nu metafizic, ci dureros de real, economic și tehnologic, al unei jumătăți din populația planetei, care nu a vorbit vreodată la telefon, respectiv procentul și mai mare al celor ce, din varii motive, nu știu să utilizeze computerul personal, nici să navigheze pe Internet, fiindcă nu au acces la aceste elemente *sine qua non* ale civilizației informaționale.

Or, de peste un deceniu, era informației a pătruns și în România. Dacă pe vremea episcopului G. Berkeley, filosofii obișnuiau să spună că *a fi* înseamnă *a fi perceput*, astăzi, filosofii și nefilosofii deopotrivă consideră că *a fi* înseamnă *a fi pe Internet* sau, în orice caz, pe ceea ce se numește cu un termen generic “suport electronic”. Noul timp al comunicațiilor globale prin satelit, al Internetului și CD-ROM-ului, într-un cuvânt epoca *cyber-spațiului* își are necruțătoarele sale exigențe. Dacă numai cu două – trei decenii în urmă analfabetul era cel ce nu știa să scrie și să citească sau, mai subtil spus, cel ce nu a învățat cum să învețe diverse tehnici și deprinderi indispensabile vieții moderne curente, astăzi și mâine analfabetul va fi cel ce nu știe să mănuiască un computer, nefiind deprins cu uzul roadelor științei electronicii și informaticii. Se apreciază că invocata „falie digitală” este mult mai amenințătoare decât „falia analogică”, la nivelul vieții cotidiene în societatea următoarelor decenii și, într-o măsură sporită, când va fi pusă problema introducerii în spațiul virtual a tezaurului cultural al națiunilor. Se va vorbi, poate, nu peste multă vreme, în filosofie, istoriografie și sociologie de „sommul informațional” al unor popoare, înțeles ca sinonim cu *neființarea*.

Pentru discuția prezentă, considerăm utilă expunerea punctul de vedere al interpretului filosofiei blagiene din perspectiva deschiderii acesteia spre istoria și filosofia științei, a rosturilor marilor teorii științifice în ansamblul culturii umane din toate locurile și timpurile. Căci studiul filosofiei științei la Blaga dezvăluie numeroase note ale unui optimism lucid, care contrabalansează scepticismul considerațiilor de la finalul lucrării *Ființa istorică*. Cugetător de înaltă viziune metafizică, teoretician al *sistemului* filosofic ca expresie îndubitabilă a vocației autentice în domeniu, gânditorul din Lancrăm s-a dovedit încă de timpuriu a fi, prin lucrările semnate și constituite succesiv în „pietre” ale templului său, un subtil și erudit cunoscător al formelor culturii umane, în particular al istoriei și filosofiei științei. Din acest motiv, orice încercare de analiză a sistemului trilogiilor va trebui să ia în considerare acele curente și tendințe majore ale gândirii filosofice ale secolului trecut, care s-au constituit în jurul marilor dezbateri și confruntări de idei provocate de „criza” fundamentelor științei moderne și nașterea noilor paradigme științifice (în fizică, matematică, chimie, biologie ș.a.), ale căror ecouri s-au reflectat timp de decenii în dialogul dintre *empirismul logic*, *fenomenologie* și *neoraționalismul dialectic*:

Într-o abordare de filosofie comparativă, sistemul blagian se plasează în linia delimitărilor critice, chiar deconstructive, față de cartezianism, pozitivism și logicism, linie similară celei urmate de filosofia vieții, morfologia culturii, fenomenologie, existențialism și post-criticism, ca orientări prezente în lumea contemporană. Blaga edifică un sistem filosofic de orientare *raționalist-ecstatică*, o alternativă la matricea carteziano-kantiano-pozitivistă și care se fundamentează pe noile modalități de cunoaștere și creație născute în secolul XX⁶.

⁶ Vezi A. Botez, *Lucian Blaga – arhitectura sistemului și conceptele integrative*, în *Caiet „Lucian Blaga”*, Editura „Ardealul” Târgu-Mureș, 2003, p. 16

În concepția genialului gânditor român, știința ca un tot unitar nu poate fi înțeleasă fără o „analiză culturală a cunoașterii pozitive”. Astfel, contribuția originală a lui Blaga la perspectiva istorico-filosofică a cunoașterii științifice se concretizează în *analiza logico-epistemologică a problematicii cunoașterii teoretice și relevarea determinării stilistice a cunoașterii științifice*⁷. Cu ajutorul acestor premise metafizice, Blaga își propunea inaugurarea unei noi metode pentru „teoria cunoștinței”, anume *metoda culturală*, fiind convins că filosofia culturii poate contribui la clarificarea problematicii cunoașterii într-o măsură cel puțin la fel de mare ca oricare altă disciplină „consacrată”, dacă nu chiar mai mult, având în vedere că dorește „elucidarea unora dintre cei mai secreți factori ai gândirii științifice”.

Afirmând răspicat că „Nu se poate îndeajuns sublinia importanța punctului de vedere istoric, când e vorba de a se pune în lumină știința și structura gândirii științifice”, Blaga se situează pe punctul de vedere al *modernității*, pentru care *orizontul temporalității și istoricitatea* reprezintă o coordonată fundamentală a culturii și civilizației umane. Așa cum s-a arătat, reconstrucția tezelor filosofiei științei a lui Blaga permite desprinderea câtorva concluzii importante:

În primul rând: anvergura analizelor aparținând filosofiei științei, în sistemul blagian, pune la grea încercare clișeu după care opera filosofică a lui Blaga ar fi fost numai prelungirea creației sale poetice sau, în cazul mai bun, produsul unui poet care filosofează. La Blaga, filosofia este la ea acasă; ea nu vegetează pe trunchiuri străine. În al doilea rând: se pot preciza diferite izvoare ce compun „abia surselor” gândirii bliagene. Filosofia științei se edifică prin raportări critice la unele variante ale neopozitivismului, sub un impuls din partea fenomenologiei. În al treilea rând: se pot indica câteva aspecte de evoluție a concepției bliagene asupra științei de-a lungul deceniilor desfășurării ei. Mai pregnant se impune însă *continuitatea acestei concepții* (subl.ns.), faptul că autorul ei a rămas stăruitor preocupat să articuleze în detalii unul și același punct de vedere general... Centrul de greutate al demersurilor lui Blaga îl reprezintă identificarea unei condiționări a cunoașterii științifice; ea este plasată la nivelul „stilului” și prezentată în cele din urmă în termenii intervenției „suprametodei”. Cu aceasta, filosoful român a participat la ampla mișcare pe planul filosofiei universale în direcția reintegrării abordării filosofice a științei în orizontul cunoașterii posibile și a depășirii unei orientări cu vaste răsfrângeri în mai toate compartimentele filosofiei – scientismul, o concepție ce reduce cunoașterea la științele analitico-experimentale și scoate din discuție contextele de genă și aplicare a științei⁸.

Un exeget blagian, mai rar citat în ultimul timp, reține următoarele concluzii la finalul analizelor sale asupra problematicii stilului și creativității în știință la L. Blaga:

1. Prețuirea științei și a spiritului științific este incontestabilă la Blaga și mai presus de erorile de interpretare sau de exagerările sale.

⁷ Vezi M. Flonta, *În ce sens are cunoașterea științifică o istorie? Răspunsul lui Lucian Blaga*, în volumul colectiv *Cunoaștere și acțiune. Profiluri de gânditori români*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1986, p. 262

⁸ Vezi A. Marga, *Filosofia științei la Lucian Blaga*, în volumul colectiv *Lucian Blaga – cunoaștere și creație*, Editura Cartea Românească, București, 1987, pp. 303, 304

2. Știința reprezintă una din manifestările pozitive ale spiritului uman întru explorarea misterului existențial și pentru convertirea sa în sisteme conceptuale...
3. Stilul exercită și în sfera științei un rol decisiv de modelare și orientare a plâsmuirilor teoretice... Știința nu beneficiază în întregime de aceste influențe modelatoare ale factorilor stilistici și nici în același chip, dar manifestările de spirit științific care au trezit interesul lui Blaga fac parte din categoria faptelor culturale de *natură stilistică*, căci este vorba de articulațiile cele mai adânci ale cunoașterii științifice, de momentele înnoitoare ale evoluției științei.
4. Metodologic, concepția lui Blaga despre știință este demnă de interes pentru viziunea sa comprehensivă: manifestările spiritului științific sunt analizate mereu prin raportare integratoare și explicativă la acele culturi sau sisteme de civilizație din care fac parte. Nu o evoluție liniară și izolată, ci o dezvoltare complexă, în consonanță cu celelalte manifestări ale spiritului⁹.

Reflecțiile asupra istoriei științei, teoriilor și nucleelor sale paradigmatică sunt consubstanțiale sistemului blagian al trilogiilor, contribuind permanent la structura sa argumentativă. Ar merita, poate, să fie întreprinsă o cercetare specială dedicată exemplilor și analizelor asupra științei desfășurate în întreaga operă filosofică a astrului din Lancrăm. Întotdeauna, însă, Blaga privește știința nu ca pe un fenomen social sau o creație izolată, ci în interacțiune cu întreaga textură a culturii umane, în multitudinea tentativelor sale de revelare a misterelor și pătrundere în lumea singularității perfecte a Marelui Anonim.

Desigur, *omul* reprezintă o remarcabilă și periculoasă excepție, fiindcă prin specificul său (existență în orizontul misterului și pentru revelare) tinde să își reveleze secretele, misterele Marelui Anonim. Acesta îl contracarează cu „principiul conservării misterelor” (*cenzura transcendentă* și *înfrânarea transcendentă*). Or, întreaga istorie a umanității nu este altceva decât rezultatul confruntării celor două tendințe contrare: pe de o parte creațiile spirituale umane (teoriile științifice și filosofice, plâsmuirile artistice și religioase), omul fiind din acest motiv o ființă periculoasă pentru Marele Anonim; pe de altă parte respingerea permanentă de către Marele Anonim a tentativelor omenești de revelare a misterelor, prin măsurile sau dispozițiile preventive pe care și le ia. Omul este constituit dintr-o „unitate formativă” care a atins limita superioară a integrării (sau, altfel spus, „plafonul” integrărilor cosmice); el a epuizat diferențialele eterogene periferice și ar mai avea nevoie pentru a-și atinge scopul (revelarea misterelor) de diferențialele „nucleare” care, însă, nu vor fi niciodată generate. S-ar părea că frustrarea metafizică și cosmologică umană va fi eternă, întreaga istorie a umanității purtând pecetea acestui conflict ireconciliabil.

Pentru orizontul lucrării de față, considerăm că semnificația generică a întregii creații trilogiale bliagene îndeamnă la canalizarea tot mai substanțială a „trezirii” istorice a poporului român din decembrie 1989 spre *amplificarea producției de valori culturale* (sens în care există o apreciabilă tradiție anterioară), însă *în contextul societății informaționale și al societății contemporane a cunoașterii*. Aceasta presupune, alături de continuarea firească a realizării și obiectivării acestor valori pe suport fizic-material uzual (cărți, broșuri, reviste, dicționare, atlase, ediții critice etc.), trecerea la elaborarea lor pe suport și în format electronic, în ediții bilingve și multilingve, adecvate transmiterii și receptării lor în lumea întregă (site-uri WEB, cărți electronice, CD-

⁹ Vezi Al. Tănase, cap. 5, *Filosofie și știință*, în *Lucian Blaga – filosoful poet, poetul filosof*, Editura „Cartea Românească”, București, 1977, pp. 106-107

ROM-uri), în contextul lansării *programelor de creare a resurselor lingvistice naționale* și a procesului *informatizării limbii române naturale*¹⁰. Exprimându-ne în manieră blagiană, vom spune că oportunitățile (dar și riscurile) noului „eon informațional” – care poate și trebuie să devină și unul *spiritual* – sunt de natură a ne inspira convingerea că ne aflăm în fața unor noi și mari *mistere* ale existenței, culturii și cunoașterii, care așteaptă să fie revelate. Este acesta un adevăr pe marginea căruia, poate, ar fi bine să se filosofeze de data aceasta mai puțin, dar din perspectiva căruia este indicat să se acționeze cât mai mult și mai eficient.

Edificarea a ceea ce s-a numit *SI-SC (Societatea Informațională – Societatea Cunoașterii)* presupune cu necesitate, printre altele, procesul informatizării limbilor naturale prin programe specifice de cercetare, însoțite de măsurile și procedurile tehnice, organizatorice și legislative adecvate. Iată, de pildă, o prognoză tehnică pe termen scurt (2004 – 2005), formulată de un specialist al Academiei Române:

- realizarea unor e-corpuri de referință ale limbii române scrise și vorbite, adnotate standardizat la nivel morfologic, lexical, sintactic și discursiv;
- realizarea dicționarilor de referință ale limbii române în formă electronică standardizată (noul DEX, Dicționarul Tezaur al Limbii Române, dicționarul de sinonime etc.);
- realizarea de dicționare bi- și multilingve (româna una dintre limbi) în formate compatibile, respectând standardele și recomandările internaționale în domeniul lexicografiei computaționale;
- realizarea de dicționare terminologice mono- și multilingve în cât mai multe domenii, folosind standarde și tehnologii comune...¹¹.

De asemenea, ca resurse lingvistice fundamentale pentru informatizarea limbii, sunt menționate:

- bazele de date fonetice și fonologice;
- bazele de date lexicale (dicționare electronice, tezaure terminologice, dicționare bi- și multilingve, ontologii);
- corpuri electronice mono- și multilingve;

- modele formale ale limbii la toate nivelurile ei (fonetică, morfologie, sintaxă discurs): gramatici formale, modele probabiliste, modele euristice¹²

Suntem convingși că, în cadrul acestor programe, opera blagiană va constitui o prioritate, ideile astrului din Lancrem fiind parte a constelației valorice ireductibile a poporului român. O perspectivă nouă se deschide aici talmăcitorilor filosofiei bliagene din limba română în celelalte limbi ale planetei, eforturile laudabile ale acestora de până acum, purtate pe terenul clasic al edițiilor critice multilingve din opera lui Blaga, fiind încununuate de rezultate meritorii. Această experiență urmează a fi valorificată pe suporturi electronice, cu importanță și durabilitate mult sporite, în contextul unei arii mult mai largi de difuziune. Ar deveni astfel posibilă compensarea unor intervale temporale anterioare ratate, când – din varii motive, printre care și lipsa de interes

¹⁰ Vezi, de pildă *** (coord. D. Tufiș, Fl. Gh. Filip), *Limba română în Societatea Informațională – Societatea Cunoașterii*, Academia Română, Editura „Expert”, București, 2002

¹¹ Vezi Dan Tufiș, *Promovarea limbii române în SI – SC*, în *** (coord. Florin Gh. Filip), *Societatea Informațională – Societatea Cunoașterii. Concepte, soluții și strategii pentru România*, Academia Română, Editura “Expert”, București, 2001, p. 136

¹² *Ibidem*, p. 135

---

a autorului lor -, traducerea lucrărilor blagiene (opera poetică, literară și dramatică) a întârziat alarmant de mult.

Iată în cum însemnările aforistice aparent ne semnificative (în orice caz, frecvent trecute cu vederea) ale lui Blaga, îmbie la reflecție și acțiune, astăzi. Astfel, scepticismul autorului român privind destinul istoric al poporului nostru – scepticism motivat, ce e drept, de anumite stări de fapt întâlnite de-a lungul istoriei naționale, în conjuncție cu realități economice, politico-diplomatice, militare etc. internaționale – va putea fi, în fine, dezmințit, spre binele culturii și civilizației românești contemporane. Convertirea destinului nostru istoric spre implicarea activă în viața comunității planetare este condiționată de drastice „accelerări” și tot atâtea sincronizări cu știința și tehnologiile de vârf pe plan mondial.

De această dată, trezirea noastră din „somnia dogmatică” este recomandabilă să fie ireversibilă și lucidă, un nou „boicot al istoriei” putând avea efectul catastrofal al „ieșirii” din istoria omenirii pentru mult timp de acum încolo. În contextul lumii contemporane, pentru a constitui o realitate informațională și internațională – așa cum ne-o dorim cu toții -, prin eforturile unor echipe mixte de cercetători, profesori, informaticieni, lingviști, psihologi ș.a., *spațiul mioritic* va trebui să-și găsească locul în *spațiul virtual*, iar poporul român să-și regăsească, prin cultură, *fînța istorică*.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Blaga, L., (1997), *Trilogia cosmologică: Diferențialele divine. Aspecte antropologice. Fînța istorică*, Editura Humanitas, București
2. Botez, A., (2003), *Lucian Blaga – arhitectura sistemului și conceptele integrative*, în *Caiet „Lucian Blaga”*, Editura „Ardealul” Târgu-Mureș
3. Flonta, M., (1986), *În ce sens are cunoașterea științifică o istorie? Răspunsul lui Lucian Blaga*, în volumul colectiv *Cunoaștere și acțiune. Profiluri de gânditori români*, Editura Dacia, Cluj-Napoca
4. Gavrilu, L., (1997), *Inconștientul în viziunea lui Lucian Blaga*, Editura IRI, București
5. *** (coord. Tufiș, D., Filip, Fl. Gh.) (2002), *Limba română în Societatea Informațională – Societatea Cunoașterii*, Academia Română, Editura „Expert”, București
6. Marga, A., (1986), *Filosofia științei la Lucian Blaga*, în volumul colectiv *Lucian Blaga – cunoaștere și creație*, Editura Cartea Românească, București, 1987
7. Nistor, E., (1999), *Teoria blagiană despre matricea stilistică*, Editura „Ardealul”, Târgu-Mureș
8. *** (coord. Filip, Florin Gh.) (2001), *Societatea Informațională – Societatea Cunoașterii. Concepte, soluții și strategii pentru România*, Academia Română, Editura „Expert”, București
9. Tănase, Al., (1977), *Lucian Blaga – filosoful poet, poetul filosof*, Editura „Cartea Românească”, București